

QAMBAR OTA

TOSHPOLVON
VA
ISHPOLVON
HAQIDA ERTAK

ERTAK-DOSTONLAR, SHE'RLAR

TOSHKENT "MA'NAVIYAT" 2001

Qambar Otaning "Ota"ligidan ko'ra bolaligi bolalarga yaqinroq. Chunki ko'nglidagi barcha she'riy tizmalari beg'ubor bolalikning halinchaklarida pishib yetilgan. Shu bois uning she'rlari ko'ngilga tez o'tiradi. Xotirada uzoq saqlanadi. Bolalarning tasavvur olamini yanada kengaytiradi. Kattalarning unutilgan bolaligini yodga soladi. Bir lahza turmush tashvishlarini unutib, she'riyat ummoniga g'arq bo'ling, ruhiyatingizni quvvatlantiring.

Q 18

Qambar Ota. (Qambar O'tayev).

Toshpolvon va Ishpolvon haqida ertak: Ertak-dostonlar, she'rlar.—T.: "Ma'naviyat", 2001.—80 b.

O'z 2

Q $\frac{4702620204 - 44}{M25(04) - 01}$ 42 - 01

© "Ma'naviyat", 2001

ERTAKSEVAR QUVNOQ BOLA

Qiziqtirar afsona.
Botir bo'lib rasmona,
Men ertaklar tog'iga
Yo'l olaman gohida.
Seskanmayman g'orlardan,
Cho'chimayman jarlardan.
Chiqib qolsa yalmog'iz,
Salom, deyman bir og'iz...
Duch kelsa ham ajdaho
Qilolmaydi hech vaqo.
Boshlab qolsa agar jang,
Uning holi bo'lar tang.
Uchib kelsa ko'kda dev,
Meni bosmas hech qo'rquv.
Sakrab minib bo'yniga,
Qo'l solaman qo'yniga.
Qo'ltig'ini qashlayman,
Uni yo'lga boshlayman.
Hiyla qilsa jin, shayton,
Qotmayman hech lol-hayron.
Bo'lmay sarson, ovora,
Tez topaman zo'r chora.
Demang yana maqtanish —
Ular menga ko'p tanish.
Bekorlarga kurashib,
Yurmayman hech adashib.
Chin do'stlikni, ham haqni,
Dunyoda tinchlik, baxtni

Qilish doim himoya,
Hayotimda zo'r g'oya.
Rahmat ezgu ertakka,
O'qimadim ermakka.
Yovuz devmi, pahlavon
Duch kelganda har zamon,
Ko'ksim kerib derman men,
Hech yengilmas sherman men!

BOLALIKNI XOTIRLAB

O'imish doim shirin.

Pushkin.

Bobolar nolishiga
Qo'shilar goh otalar:
"Hayronman, bu bolalar
Lapashang, lanj-atala.
Charaqlamas yulduzday.
Tovonidan o't chaqnab,
Qoyillatmas mehnatni.
Yolchimas hatto maktab.
Zavqi yo'q, behafsala,
Chalajon, esnoq bosib,
O'g'lon degan zo'r nomga
Bo'lib yurmas munosib.
Uy yonidan jilolmas,
Ivirsiq, emas chaqqon.
Vaqtни bekor o'tkazib,
G'aflat loyiga botgan"...

Otalaru bobolar
Bolaligin xotirlab,
Yuragidan avaylab
Gapiradi qadrlab.

U davrga qiyoslab
Bo'lmas bizning zamonni.
Masalaning bor chigal,
Yechib bo'lmas tomoni.
Qiynalishgan... ishlashgan
Ular dala qo'ynida.
Vatan, xalqning taqdiri
Bo'lgani rost bo'ynida.
Bizning esa bu kunlar
Tordir yurgan ko'chamiz.
Televizor ko'rishdan
Ortmas kunduz-kechamiz.
O'ylab ko'ring, topilmas
To'p tepishga keng maydon.
Ov qilmaymiz to'qaydan,
Baliq tutmaymiz soydan.
Tomlar usti tunuka —
Ochilmaydi qizg'aldoq.
Chiqib olib balandga
Uchirib bo'lmas varrak.
Tutcharvoqqa kirvolib
Shoxlarini silkitib,
Tutga to'yib, qushlarni
Yursang haydab, hurkitib.
Qizil naqshin olmalar
Qayga ketdi, attang-a?
Sho'xlik qilib bir juftin
Tiqib olsang lippangga.
O'rikzorni oralab
Ukachangni yetaklab,
Tersang nurga yo'g'rilgan
Zardolini etaklab.
Jildiragan ariqqa
Mevalarni bir chayib,

Tol tagida o'tirib
Yesang rohat, ajoyib.
Bolaligi haqida
Ota-bobolar yonib
So'zlaganin eshitsak
Qo'yamiz bir tamshanib.
Bog'u chorva mo'l bo'lsa,
Yurmas edik zerikib.
Paytida mehnat qilib,
Dam olardik tiniqib.

**MASHHUR TOSHPOLVON VA UNING DO'STI
TANBAL OSHPOLVONNING ISHPOLVON
BO'LGANI HAQIDA ERTAK**

Qadim-qadim zamonda,
Quyosh kulgan tomonda,
Darvozasi lang ochiq,
Mehri olamga sochiq,
Yonma-yon xonadonda
Taralibdi sho'x xanda.
Tug'ilib ikki o'g'lon,
Dillarni etib xandon,
O'sishibdi kun sayin.
Kelajagini tayin
Etmoqqa ota-ona,
Kirishibdi mardona.
Har ikkisin xohishin,
Bajarishib yoz-qishin
Ko'ngillarni etib shod,
Ko'rishar ekan hayot.

* * *

Yetganida besh yoshga,
Xayolin berib toshga,

Biri toqqa bog'lanib,
Mashq qilishga chog'lanib.
Qayroqni otib o'ynab,
Toliqib jonin qiynab,
O'tkazibdi oy-yilni,
To'q qilib dil, ko'ngilni,
Tog' havosin simirib,
Bulog'ida cho'milib,
Maysalarida yayrab,
Quvonchdan qalbi sayrab,
Tanida toshib quvvat,
Olib ilohiy qudrat,
Pahlavon yigit bo'lib,
Yetilmish baxti kulib.

★ ★ ★

Ikkinchisi-chi mehrin,
Qo'yibdi butun zehnin
Lazzatli ovqat-oshga.
Yetganida o'n yoshga,
Ichib o'n kosa go'ja,
Yeb har kun o'nta jo'ja,
Eng sevgan mashg'uloti —
Ekan uning ovqati.

★ ★ ★

Faqat xayol qilarkan
Va xudodan tilarkan:
Hayotda namma narsa,
Tekinu arzon bo'lsa.
Kattaroq qozon bo'lsa.
Cho'michi korson bo'lsa.
Qoshig'i omon bo'lsa.
Tovog'i — tog'oraday,
La'lilsi — nog'oraday.

Piyola —shokosaday...
Xizmatida bo'lsa shay.
Barcha ovqat, idishi,
Barcha ichmish, yemishi
Ko'p bo'lsa, katta bo'lsa,
To'yib yeb, rohat qilsa...

* * *

Qo'shni bola qadrdon,
Bir-biriga mehribon,
Sal ko'rishmasa agar,
Bir-birini sog'inar.

* * *

Topgan hunar-izzati,
Xulqi, odob, xislati,
Elga qilgan xizmati —
Yosh umrining hurmati.
Yurtdoshlarni etib rom,
Qo'ymish ikkisiga nom.

* * *

Tog'lar toshin ko'targan,
Mag'rur boshin ko'targan
Vatanparvar mard o'g'lon
Atalibdi Toshpolvon.

* * *

Qaydaki ko'rganda osh,
Ko'tarmagan aslo bosh,
Lo'ppi, sodda quvnoqni,
Ovqatsevar do'mboqni,
Hazillashib har qachon,
Atamishlar Oshpolvon.

Ikki tengdosh, ikki do'st,
Biri mag'iz, biri po'st,
Qalbi ochiq, sho'x, sodda
Bo'lib o'smish hayotda.
Ikkisiga har qachon,
Uchragan yaxshi-yomon
Odamlarga chin dildan,
Toza, ochiq ko'ngildan
Qilib do'stlik hurmatin,
Hayotdagi xislatin.
Gapiradi oshirib.
Kamchiligin yashirib...
Qadrlashar bir-birin
Ichda saqlamay sirin,
Hazil-huzul qilishib,
O'sar yayrab, kulishib.

Ikki tengdosh — ikki do'st,
Tartib bilan ustma-ust
Ayamay vaqt-fursatin,
Yoqtirgan mashg'ulotin
Sevib, ettirar davom.
Qalbiga to'lib ilhom,
Yashnagan bog'day bo'lib,
Qomati tog'day bo'lib.
Cho'qqiday bo'rtib boshi,
Yelkalar — xarsang toshi.
Qo'llari — tosh yarog'day,
Mushaklari qayroqday.
Devsifatli pahlavon
Bo'lib o'smish Toshpolvon.

★ ★ ★

Qancha ovqat bo'lsa ham,
Zarracha olmasdan dam
Yeb tugatish mashqini
Mustahkamlar har kuni.
Xom semirgan savlati —
Faqat yolg'iz davlati.
Bilaklari sapchaday,
Qorni misli qopchaday.
Birov desa Meshpolvon,
Birovlar der Oshpolvon.

★ ★ ★

Payti kelib juft tengdosh
Sirlashib qurmish kengash.
Sinash uchun taqdirin,
Ko'rib safar tadbirin,
Dildan berib qo'lga qo'l,
Hayo hayt, deb olmish yo'l.

★ ★ ★

Dong taratgan Toshpolvon,
Unga hamroh Oshpolvon
Cho'l, biyobon, tog' osha
Ko'rsatar zo'r tomosha.
Talab qilingan zamon,
Toshlarni botmon-botmon,
Qo'lsiz, kurak tishida,
Hayrat qo'zg'ab kishida,
Elu xalqni qilib lol,
Ko'taradi bermalol.

★ ★ ★

Tegirmonning toshiday,
Begemotning boshiday

Xarsangni "tap-tap" qilib:
Misoli koptok qilib,
Zavqi qaynab dilida,
O'ynatadi qo'lida.

* * *

Toshpolvonga tasanno,
Kuch-qudrati mardona.
Zarur bo'lgan chog'ida,
Mehr toshib yuragida,
Qalqon qilib ko'ksini,
Xalqin tog'day yukini,
Xizmatidan baxtiyor,
Dast ko'tarishga tayyor!

* * *

Ish deganda bo'shashgan,
Labiga uchuq toshgan.
Osh deganda talashgan,
Nafsig'a o't qalashgan,
Topilganida imkon,
Ishtahasi naq o'p'qon,
Yolg'iz o'zi biron kent
Ovqatini ketma-ket
Sovurib kun, oy sayin,
Yeb tugatishi tayin...

* * *

Qo'zg'olib or-nomusi,
Baxtga burilib yuzi,
Oshpolvon o'z hayotin
O'ylab, izlar omadin.
Toshpolvonga havasi,
Yuragida ixlosi

Ortib borar kun osha.
Ko'rsatib zo'r tomosha,
Mashhur bo'lib ketsam deb,
Elga xizmat etsam deb,
Belga bog'lab sochig'in,
Qo'lda o'ynab qoshig'in,
Tog'orayu tovog'in
Piyolayu choynagin
Bosh ustiga qo'ndirib,
O'yin tushar do'ndirib.
Nor tuyaday lo'killab,
Qorni go'yo selkillab,
Son, bilagi so'lqillab,
Tanda eti bilqillab.
Ko'pni etib lol-hayron,
Raqsga tushar Oshpolvon.

★ ★ ★

Egilsa ham, qotsa ham,
Qorni bilan yotsa ham,
Bo'ynin likillatsa ham,
Urib, taqillatsa ham,
Tanida borday go'yo
Tortuvchi ohanrabo.

★ ★ ★

Bor buyumlar shu zamon,
Siljir manglayi tomon.
Lopillab mayin-mayin,
Raqsga tushgani sayin,
Yelkada patnis, choynak,
Piyola, kosa, tovoq
Sekin o'rimalay boshlar.
Tanda yo'rg'alay boshlar.

O'ziga o'zi go'yo
Bo'lib dilda mahliyo,
Zavqi oshgandan oshib,
Raqs chindan yarashib,
Ushalganday armoni,
Aylanadi davrani.

* * *

Katta-kichik zavqlanib,
Tomoshadan xo'p qonib,
Tasannoyu rahmat der,
Kulsin baxtu omad der,
Aslo kelma bo'sh, polvon,
Hunar polvon, ishpolvon.

VATAN SOG'INCHI

Qattol tuzum vayron bo'lib,
Ozod zamon kelgach kulib,
Yayrar olam.
Qutilganday yong'in-o'tdan,
Kelib qoldi xorij yurt
Katta bobom.

Umrimda hech ko'rmagandim,
Aslo suhbat qurmagandim.
Bo'ldim hayron.
Ko'zlariga boqib turdim,
Quchog'iga o'zni urdim,
Misli jayron.

Hammamizni taniganday.
Tanlariga joylab jonday,
Suyub quchdi.
Istiqlolning in'omini,

Armon, sog'inch visolini
To'yib ichdi.

Uyga odam sig'may ketdi.
Jon-jigari yig'lay ketdi
Quvongandan.
Og'ajoni yitib ketgan,
Alam, sog'inch o'tib ketgan
Edi jondan.

Qon-qarindosh yig'ilishdi.
Qalblar yonib termulishdi,
Mehr qo'yib.
Tuni bo'yi gaplashdilar,
Dil to'kishib dardlashdilar,
Yonib suyub.

Bizlar kirib-chiqib turdik.
Ko'p ma'nolar uqib turdik
Ko'zlaridan.
Eshitganda asirlandik.
Chin yurakdan ta'sirlandik
So'zlaridan.

Baxtdan yorilguday olam.
Erta tongda shodu xurram,
To'y boshladik.
Avjga chiqdi qo'shiq, o'yin.
Sharafiga diydor to'yin,
Kuy boshladik.

To'ydan keyin izzat-hurmat,
Davom etdi gurung, suhbat
Sidqidildan.
Gapirilgan har bir gapning,

Asl mag'zi edi dardning
Vatan, eldan...

Naq chilaga tushgan kabi,
Hafta-oylab zada qalbi
Yonib giryon.
Musofirlik og'riqlarin,
Yo'qotgani sog'liqlarin
Qildi bayon.

Darichayu eshiklarga,
Eski-yangi beshiklarga
Yuzin qo'yib,
Botib uzoq xayollarga,
Erishgani visollarga
Boqdi to'yib.

Paxsa devor kesaklarin,
Xonalar naqsh bezaklarin,
Dilda xumor,
Tandirlarning girdlarini
Ostonalar gardlarini
Aylab tumor.

Har qatrasini mo'miyoday,
Har zarrasini to'tiyoday
Ona yurti.
Hatto kuzgi xazonlarni,
Uchib yurgan mezonlarni
Ko'zga surtdi.

Shaydo bo'lib kunduzlarga.
Tunda boqdi yulduzlarga —
Samovotga.
Tikib butun hayotini,

Jam ayladi niyatini
Tilovatga.

O'zbekiston — Vataniga,
Yurakdagi jahoniga
Kamol tilab.
Xalqin o'g'il-qizlariga,
Mangu yorug' yuzlariga
Jamol tilab.

Ey, Allohim, hech mo'minga,
Solib nogoh qora kunga,
Berma ozor.
O'lmakni ham qilib dushvor,
Aylamagin dushmanga xor,
Do'stlarga zor.

Tilagim, shu, yot tuproqda,
Qoldirmagin g'am, firoqda,
Ado qilma.
Ayirsang ham tan-jonidan,
Hech bandani Vatanidan
Judo qilma.

YOLG'ONGA HECH YO'L BERMANG!

Qora surkab dillarga
Ko'chib turli tillarga,
Yolg'on kelar uzoqdan,
Bo'shatmaydi tuzoqdan.
Kim duch kelsa yolg'onga,
O't qalashar badanga.
Bu qandayin jin zamon,
Qachon kelar chin zamon,
Deb jondan to'yib ketar,

Ich-ichdan kuyib ketar.
Jahon aro haqiqat
Kulsin desangiz faqat,
Pismiq, beyuz, beshafqat —
Og‘u solmasin tuhmat.
Adashmasin soddalar,
Ko‘paymasin xatolar.
Soxtalikka yo‘l bermang.
Salom bersa,
Qo‘l bermang!
Yuzlarni qilmay somon,
Bo‘ling unga beomon!
Yolg‘on umr ko‘rmasin,
Yosh yurakka kirmasin,
Yolg‘on aytsa bolalar,
Yolg‘on ketar bolalab.

UCHTA EMAS DEMADINGMI?

Halim der, og‘zing ochib,
Nega buncha qaraysan.
Taniy olmay qoldingmi,
Bu menman-ku,
Qalaysan?
O‘zini o‘nglab olib,
Gapga kirishar Mahkam:
Ikkiyuzlamachi deb,
Sizdan ranjidi akam.
Hazillashib der Halim,
Qiziq akangning o‘zi.
Demadingmi:
 hech kimning
Uchta emas-ku yuzi.

TOSHOTAR

Vagonlarga
Tosh otgan,
Begunohni
Qaqshatgan.
O'xshar, ayting,
U kimga,
Ayiqmi yo
Maymunga?
Avtolarga
Tosh otgan,
Yuraklari
Sang qotgan,
Ayting, qanday
G'alamis,
Bormi unda
Sal nomus?!
Pistirmada
Pisinib,
Yelkalari
Qisinib,
Har sharpadan
Cho'chigan,
Har lahzada
Cho'chigan.
Yo'lovchiga
Tosh otib,

Bag'ri qolgan
Tosh qotib.
Xalqqa mehri
Yo'qolgan,
Dili churkab,
O't olgan...
Qarg'ishlarga
Kelib duch,
Tanasidan
Qochib kuch,
Qo'ldan uchib
Bir toshi,
Zirqiraydi
Yosh boshi...
Kimki inson
Zotiga,
Xavf solib
Hayotiga,
Bo'lsa ayanch,
Toshbag'ir.
Bu gunohi
Ko'p og'ir.
Kim tosh otsa
Xalqiga,
Tosh otar o'z
Baxtiga.

RAHMIM KELAR

Targ'il zotdor sigirim
Tug'di ajoyib buzoq.
Do'mboqqina, yoqimtoy,
Yarmi qora, yarmi oq.

Onasining sutini
Sog'ib oladi oyim.
Buzoqchamni bo'zlatib
Bog'lab qo'yishar doim.
Turar yana bog'log'liq.
Tuyular menga go'yo,
Uning dil-bag'ri dog'liq.
Hol so'ragan bo'laman,
Peshonasin silayman.
Ipdan bo'shataman-da,
Dala yoqqa yo'llayman.
To'g'ri kelgan tarafga
Shataloqlab yugurar.
Ekinlarni payhonlab,
Ipinu sudrab yurar.
Yon qo'shnimiz Shotursun
Quvib haydar uy tomon.
Yo'lma-yo'l o't chimdalab,
Nafsin yig'olmas hamon.
Yuvilgan ko'ylakni u
Bir chetdan yamlay boshlar.
Mehnatiga achinib
Opam dilini g'ashlar...
Ulg'ayib bo'lib qolar
Tuppa-tuzuk buqacha.
Suzag'on, hech yoniga
Borolmaydi ukacham.
Tinmayin yem yeyishdan
Jag'i aslo toliqmas.
Ipin uzib yuborar,
Shoxini siltasa bas.
Nachora, burnin teshib,
Zanjirlagan davrdan
Yog'och to'sinda turar,

Tushganday u hovurdan.
Oxurida bor yemni
Pish-pish qilib titadi.
Nahotki uning umri
Endi shunday o'tadi?!
Etim uvishib ketar,
Ichim achishib ketar.
Bog'lanmay, yayrab yursang,
Buqacham, endi netar?!
Boshim ko'kka yetardi
O'jar bo'lmasang agar.

HAYVONOT BOG'IDAGI MAYMUNNING SIRKDAGI MAYMUNGA MAKTUBI

Esingdami, ikkalamiz
Kelganmiz bir o'rmondan.
Noliyapti deb o'ylama
Na turmush, na zamondan.
Sakrab, o'ynab yashayapman
Men hayvonot bog'ida.
Ammo do'stim, sen tushasan
Yodimga goh-gohida.
Sirk bir dunyo. Bolaliging
Tahsinlarga ko'milib,
Yashayapsan nur qo'ynida
Mehr, zavqqa cho'milib.
Goho quvnab, velosiped,
Goho motosiklni,
Haydaysan goh mashinani,
Hayron qilib har dilni.
Gohi uchib arg'imchoqda,
Gohida kuy chalasan.
Odamlarni zavqlantirib,

O'zing ham zavq olasan.
Shuncha chapak yetmaganday,
Ustoz akang yetaklab,
Yana tahsin olib berar
Olomondan etaklab.
Shuhrat, omad qarsak bilan
Daryo kabi quyilar.
Dunyo bu payt ko'zginangga
Baxtli rangda tuyular.
Ovqatlarning tansig'ini
Senga tanlab berishar.
Hatto sirkning kattalari
Qo'l ushlab ko'rishar.
Istaganda sayr qildirar,
Erkalashib suyushar.
Qo'g'irchoqday yasantirib
Kiyintirib qo'yishar.
Yotish olddan orom berib
Yuvintirar sovunlab.
Boshginangdan menikiday
Shamol esmas huvillab.
Pista tashlab biron bola
Seni qilmas kalaka.
Jigarginam, bilib qo'ygin,
Bizda hayot shunaqa.
Sal sovuqqa yo'q bardoshim,
Titroq kirar tanaga.
Yaxshiyamki, qish kelganda
Olishadi panaga.
Zerikmaslik uchun berib
Qo'yishadi arg'imchoq.
Umrin o'tar bo'lib bunda
Bolalarga ovunchoq.
Seni dildan sharaflayman,

O'sgin deyman yana ham,
Qoyil qilgin san'atingga,
Ko'rma aslo zarra g'am.
Mehr bilan quchay desam,
Senga yetmas qulochim.
Chin yurakdan qutlamoqdan
Yo'qdir o'zga ilojim.
Kezi kelsa meni ham bir
Eslab qo'ysang bo'lgani,
Unutmagin unib-o'sgan
Issiq ona o'lkani.

KOSADUM

Qadimdan qolgan naql,—
Hammamizga teng ma'qul:
Yomon yeydi boshini,
Yaxshi yeydi oshini.
Yaxshilik — hayotbaxsh nur,
Dillarga berar huzur.
El-xalqqa xizmat etib,
Ezgulik kelar yetib.
Ming yillik bunyod kelar,
Sevimli hayot kelar.
Yomonlik — zo'r falokat.
Yovuzlik — bir shum ofat,
Turgan-bitgan kasofat,
Umlarga halokat.
Shum xayol kirsa dilga,
Zarar keltirar elga.
Ne bir zamonlar o'tib,
Yomonlik ketar yitib.
Ammoki barbod qolar,
Hayxot, dod-faryod qolar.
Kimki qilsa yomonlik,

Koʻrmas aslo omonlik.
Oʻtib qancha zamonlar,
Yitib ketgan yomonlar —
Ichra boʻlgan bir mahluq,
Qilmish, kechmishi xunuk.
Nomi Kosadum ekan.
Yovuz, yirtqich, shum ekan.
Dumi kosaday boʻlgan,
Ichi olovga toʻlgan.
Umrida bilmay shafqat,
Dumidan purkab ofat,
Hayot kulin sovurib,
Yurgan oʻtda qovurib.
Koʻrgach uning qorasin,
Yomonlikning chorasin,
Topmoq istab jonivorlar,
Tirqirab qochib, zorlar.
Hamma parranda, hayvon,
Kosadumga hech qachon
Kelmaylik deb roʻpara,
Boʻlib sarson-ovora
Tarqalishib toʻrt tomon,
Yashiringan har zamon.
Kosadumlar podasi,
Tentib yurar adashib.
Zulm qilmoqchi boʻlar,
Zugʻum qilmoqchi boʻlar.
Biron sharpa kelmas duch,
Yovuz fikri boʻlib puch,
Togʻ yonidan oʻtganda,
Naq toʻqayga yetganda
Kosadumlar kengashib,
Bir-biriga toʻqnashib
Derlar koʻngil ochaylik,
Keling, olov sochaylik!

Dumlaridan o't chaq nab,
To'qay yonadi chat nab.
Olov bilan o'ynashib,
Jonlarini qiynashib —
Kuyib kulga aylanar,
To'qay cho'lga aylanar.
Tinchlikka bo'lmay qalqon,
G'aflat olovin yoqqan,
Kosadumlar avlodin
Mangu tingan hayoti.
Shudir qissadan hissa,
Dunyoda biron kimsa
Bo'lsa Kosadum misol,
Topib isnodli zavol,
Tutab yonib yurtida,
Qovrilar o'z o'tida.

SADOQAT

Qadim Turon tuprog'i
Son-sanoqsiz jang ko'rdi.
Birida — naq qora tun,
O'zgasida — tong ko'rdi.

Vatanimiz boshidan
Kechgan qancha bo'ronlar,
Sotqinlarni beshafqat
Ayamagan turonlar.

Jang tugagan maydonda
Yotar edi murdalar.
Ahyon-ahyon yer uzra
Yaradorlar sudralar.

Otarida cho'ponlar
O't izlashib tentirar...
G'oliblardan mittivoy
Ovuliga cho'g' so'rar...

Bir dam o'tga termilib,
Mehri yonib jilmayar,
Kulni olib kaftiga,
O'rtasiga cho'g' qo'yar.

Shirin jonin unutib,
Yugurgancha zuv ketar,
Tap tortmay ovuliga
Mitti kaftda cho'g' eltar.

Faxri baland jangchilar
Boqib qolar lol-hayron.
Dildagi ehtiromin
Qo'mondon qilar bayon:

Eli uchun qo'liga
Cho'g' ushlagan o'g'loni —
Bo'lgan xalqning hech qachon
Toptalmaydi Vatani.

TABARRUK QABUL

— Ey suvoriy, sizga yo'l bo'lsin,
Otni nega ketyapsiz qistab?
— Nasib etsa, xudo mo'l bersin,
Boshimizga qo'ngusi oftob.
Shoshmay bo'lmas, olampanohga
Aytadigan zarur gapim bor.

— Ey taqsim, botmay gunohga,
Otdan sakrab tushadi sardor.
Hurmat bajo aylab, tulporin
Almashtirar terlagan otga.
Go'yo qanot bog'lab shunqori
Shiddat bilan talpinar oldga.
Vatan dardi, elu xalq dardin

Yuragiga olgancha ortib,
Manzil sari olmay aslo tin
Yo'l tanobin boradi tortib.
Kimxob to'nli hokim duch kelib,
Yo'l bo'lsin, der sizga, birodar.
Ayting, qayga ketyapsiz yelib,
Otingizda qolmabdi mador.
— Nasib etsa ulug' jahongir
Qabulidan umidim katta.
— Jahongirning mehri jahondir,
Hokim sakrab tushadi otdan.
Tilak tilab og'alarga xos
— Oq yo'l, sizga xudo yor bo'lsin.
Ot qulog'in qashlasangiz bas...
Omadingiz doim bor bo'lsin!

Go'zal bog'lar so'lu sog'ida,
Ko'chalaru yo'llar ozoda.
Manzil yaqin qolgan chog'ida,
Duch kelib, hol so'rar shahzoda:
— Otingiz xo'p qolibdi charchab,
Kelyapsiz qaydan qay tomon?
— Xalq dardini, to'kib solgim bor
Qabul etsa podshohi zamon...
Sevgan otin o'ng'arib yo'lga,
Tilar unga omadu tole.
Ajablanmang, jilovni qo'lga —
Olgaysiz, bu — farmoni oliy!
Bilimdonlar xalqning vijdoni —
Jahongirning qat'iydir so'zi.
Yurt kamoli, Vatan darmoni,
Uyg'oq qalbi, charog'on ko'zi.
El dardida yongan har dilga,
Qadimiy Sharq udumin suyub,
Ezgulikni tugib ko'ngilga,

Tinglash lozim dardini tuyib.
Hayot kulsin dorilomonda.
Qalblar o'ksib, bo'lmasin yara.
Poyoni keng mulki Turonda.
Katta-kichik hokimlik aro
Dard tinglovchi barcha eshiklar,
Darbozalar kengroq ochilsin.
Vatan, xalqqa dili oshiqlar
Muhabbati yurtga sochilsin...

Ko'zi tushib tanish tulporga,
O'ylar: biron qonun, farmoyish
Talablari ketmay bekorga,
Ijrosini etar namoyish.
Uzoqlardan toliqib yelgan
Sadoqatni anglamoq uchun,
Shohga ulug' maqsadda kelgan
Qalb dardini tinglamoq uchun,
Otalarcha o'rnidan turib,
Yurtparvarni qilib ming rozi.
Kutib olar hurmat bildirib,
Shaxsan Amir Temurning o'zi.

SAYRDA

Uzunquloq sho'x quyon,
Olmaxon, Tipratikon,
Istab tomosha, rohat,
Qilmoq bo'ldi sayohat.
Quyonda — bir qop sabzi,
Hech orom bilmas nafsi.
Olmaxonning yong'og'i
Shildirar yurgan chog'i.
Tipratikon olmani
Ninasiga ilvolib,

Quv nab, yayrab borishar.
Tun o'tib, tong yorishar.
Hafta sayin yo'l yurib,
Yo'l yursa ham mo'l yurib,
Tog' yoniga yetishdi,
G'or yonidan o'tishdi.
Uchrab qoldi bir bo'ri,
Bo'rilarning eng zo'ri.
Olmaxon tez dirillab
Quy on qochdi pirillab.
Tiptatik on ham shu choq
Bo'ldi dumaloq koptok.
Futbol to'pi deb bo'ri
Tepganda,

qurib sho'ri...

Qon oqib cho'loq bo'ldi,
Oqsoq ham mo'loq bo'ldi.
Zum o'tmay tiptatik on,
Olmaxon hamda quy on —
Sheriklarin chamalab,
Yetib bordi dumalab.
Do'stlar quv nab ko'rishdi,
Yana olg'a yurishdi.
Kezishib sahro, cho'lda,
Daryo duch keldi yo'lda.
Suzish emas-ku o'yin,
O'tmoq ko'p bo'ldi qiyin.
Tashvish juda mo'l keldi,
Bir qop yong'oq qo'l keldi.
Qopga minib ikkovlon,
Daryoda etar javlon.
Tiptatik on tortqilab,
Shaloplatib, turtkilab,
Zo'r bergandan aqlga,
Chiqib oldi sohilga.

Tunashdilar qirg'ozda.
Vahm, qo'rquv yurakda,
Ikkalasi bexosdan,
Qorong'ida bilmasdan
Do'sti Tipratikonni
(Son-sanoqsiz tikonni)
Ming afsus, oldi bosib,
Jonlari og'rir achib.
Do'sti kechirdi, biroq —
Uyatdan titrar yurak.
Qilolmay ko'ngilchog'lik,
Uquvsizlik, qo'rqqoqlik
Boshga bir balo bo'ldi,
Sayohat chala bo'ldi.

O'XSHAMAY KETGUR

Yaylovda o'tlab yurar
Tuya, Eshak, Ot.
Bolalari yayrashib
Qilardi rohat.

Kutmaganda to'polon
Boshlanib qoldi.
Gurssa-gurs bir-biriga
Tashlanib qoldi.

Ot va Tuya baravar
Deyishdi dangal:
— Qaysi Eshak janjalni
Boshladi avval?

Chipor moda erkasin
Aybin yashirib,
Ta'rifu tavsifini
Qildi oshirib:

— Eshak demang bolamni,
Hozircha kurra.
Peshonasin, voy sho'rim,
Kim qildi g'urra?

Ko'p xushbichim, yarashiq
Shalpang qulog'i.
Eng muhimi, samimiy,
Toza yuragi.

Hoy, Ot, xudo saqlasin
Toychoq'ingizdan,
Xo'tik isi yoqmagan
Olchog'ingizdan.

Tuya, siz ham yuribsiz
Bo'talog'im deb.
Esiz, bo'la olmas u
Umringizga zeb.

Boshdan oyoq boqsangiz,
Yo'q to'g'ri joyi...
Shu ham farzand bo'ptimi,
Vo-ey, xudoyim!

Sho'rlikning g'alvasidan
Uyalgan bo'lib,
Ota-ona hurmatu
Izzatin qilib.

Tortinibroq turardi
Toychoq, Bo'taloq.
Kurra esa otardi
Badtar shataloq.

Oyoqlari g'izillab,
Erkin havolab,

Naq oyisin jag'ini
O'tdi savalab.

Jon achchig'i, depsinib
Dodlar: "Yer yutgur,
Voy, eshak-a, Eshakka
O'xshamay ketgur"!

SAHROYI QUSHLAR

Uzoqdan uchib kelgan
Chipor qushboshi,
Nopisand, mag'urona
Ko'tarib boshin,
Ey, sahroyi qushchalar,
Qani, xo'sh, dedi.
Tiriksanmi, do'stlikka
Hissa qo'sh, dedi.
Farmonim shu: har biring
Bo'shat iningni,
O'lmaysanlar, ko'rasan
Sanlar kuningni!..

Oqko'ngil qushlar ta'zim
Bajo aylashdi.
Iliq mehrlarini
Ado aylashdi.
Tun-kechalar ko'ziga
Hech uyqu qo'nmay,
Xas-xashakni manzilga
Tashishdi tinmay.
Vaqtida ovqatini
Yeyolmay to'yib,
Saraton issig'ida
Jizg'anak kuyib,

Tashnalikda azobda
Kunlari o'tdi.
Oqibatda ajoyib
Inlari bitdi.
Taglarin yumshoq qilib,
Atrofin bezab,
Tanlardagi patlarin
Berishdi to'shab.
Ayashmadi ming yelib
Topgan donini.
Hattoki qo'shiq qildi
Do'stlar shonini.
Chipor qushlar chax-chaxlab,
Yasharkan yayrab,
Bir kun dedi sahroyi
Qushlarga qarab:
— "Sizlar kimu bizlar kim,
Bunday o'ylangiz,
Biz yashagan joylarga
Qadam qo'ymangiz!
Bu dunyoda yo'q aslo
Sizdayin g'arib.
Topshiriq shu, ekinglar
Jo'xori, tariq!
Donlari bizga bo'lsin,
Sizga — somoni.
Yer bag'irlab uching,
Qo'ying bizga — samoni!"

Ko'ngilchanlik keltirgan
Tengsiz g'aflatni,
O'ylaganda oshar dilda
Qushlar nafrati.
Afsus, ular unutishgan
Nomus-orini,

Kimga yorsin, kimga aytsin
Ohu zorini.
Adolatga chorlab yaqin
O'rtoqlarini,
Ertayu kech qayrar tumshuq,
Tirnoqlarini.

Nodon qushlar bir-birini
Qilmasdan rozi,
Xolis hukm chiqaradi
Hayotning o'zi.
Qish qarsillab, sovuq kirib
Kelgani hamon,
Chipor qushlar ahvoli tang,
Holi ko'p yomon.
Ko'z oldida mavsum bitib,
O'zgarar zamon,
Faqat endi bir amallab
Saqlash uchun jon,
Chora izlab uchar issiq
O'lkalar tomon.

HASADCHI ESHAK

Ko'tarib borishardi
Quyoning qulog'idan.
Eshakvoyning hasadi
Toshqinlar yuragidan:
— Bu dunyoning ishiga
Hayron qolaman doim.
Quyonnikidan bormi
Qulog'imning kam joyi?
Boshimizda shalpangvoy
Juda o'xshash bo'lsa ham,

Umrimda ko'targanmas
Meni bironta odam.
So'ng ikkala qulog'in
Baquvvat ipga bog'lab,
Ayriga ilintirib,
Tortgan edi bir boplab.
Gandiraklab bo'g'ziga
Allanarsa tiqildi,
Ko'zi tinib lahzada,
Naq gursillab yiqildi.
Hushga kelgach, der bundan
Kaltak yegan yaxshiroq.
... Yigitcha jahli chiqib,
Qilar eshakni so'roq:
— Bu qanday sharmandalik,
Uyalgin sal, beta'miz.
Qulog'ingdan cho'zishsa
Qilolmasding hatto his.
Xalacho'pdan yemasang,
Jilmaysan-ku o'rningdan.
Yaxshilikni bilmasang
Chiqadi-da burningdan.
Shundan beri xo'jasi
Yuk ortib, minib yurar.
Ter to'kib ishlar eshak
Ham kaltakdan eb turar.

BEZORI MAYMUN

O'rmon chetida Maymun
Tamakini burqsitar.
Bu nojo'ya qilig'i
Do'stlarini o'ksitar.
Mo'riday naq og'zidan

Tutun chiqib kelyapti.
Ko'plar sarosimada:
— Maymun nega yonyapti?
Boshi qotib onasi,
Voy, uyimiz kuydi, der.
Otasi: "Bu shumtaka
Ko'zimizni o'ydi", der.
Hamma chiqar yaydoqqa
O't ketdi, deb o'rmonga.
Asrash uchun yong'indan
Chopar Maymun tomonga.
Jon holatda quvlashib,
Rosa terlab-pishishar.
Tutib olib bir zumda
Daryoga xo'p pishishar.
Chaqnoq ko'zi kirtayib,
Boshi sarak, qaltirar.
Yo'talganda o'pkasi
Ko'kragida shaldirar.
Rangi so'lib, nafasi
Naq bo'g'ziga tiqilar.
Holdan ketib, to'satdan
Shalop etib yiqilar.
Ayiq jarroh shoshadi
Hалloslab "tez yordam"ga.
(Ahvol chatoq bo'lardi
Kechikkanda bir damga.)
Der, tuzalgach sayr qilib,
Mazmunli o'tkaz kunni.
Zo'rg'a olib tashladim
O'pkangdan nikotinni.

SEN TOSHBAQA MINGANDING

Men tushimda toy mindim,
Minganding toshbaqani.
Dedim: "Marramiz uzoq,
Otingni qista, G'ani!"
O'ylardim: bu bir umr
Mendan aslo o'tolmas.
Marrani ming oshsam ham,
Bu, bir marta yetolmas.
Bir vaqt sening toshbaqang
Imillab yurib ketdi...
Yo'lda jilov tortqilab
Madorim qurib ketdi.
Ahvolingga achinib,
Toydan tushib ham ko'rdim.
Nomardlik bo'lmasin deb,
Ancha piyoda yurdim...
Esnoq bosgandan bosdi,
Mudroq ham keldi bir payt.
Hatto sezmasdan qoldim
Qachon deganing: "ho', hayt!"
Ko'z ochsam, toshbaqangni
Bir burgut olib ketdi.
Qanotin o'rtasiga
Seni ham solib ketdi.
Xayolim sahrosida
Qoldim men hang-mang bo'lib.
Charx urishingni ko'rib
Turardim garang bo'lib.
Uzun qo'llaring bilan
Bulutlarni qucharding.
Uchqur toyim ustidan
Qah-qah urib ucharding.

Har qanday marra-manzil
Senga bir qadam edi.
Mening-chi yuragimda
Hayrat va alam edi.

FIL VA SAYYOH

Qulagan tog'day bo'lib
Yotarkan bahaybat fil.
Uchratib qolib sayyoh
So'rabdi undan ko'ngil:
"Devday savlating bilan
Ko'p shalvirab qolibsana,
Yo biron og'ir ishdan
Rosa charchab tolibsan.
Ha, topdim, sho'ring qursin,
Ko'zlaring to'la yosh-ku!
Dardingga chora topmay,
Holingga diling g'ash-ku.
Yiqitibdi-da seni
Uying kuygur mikroba.
Butun a'zo-badaning
Turibdi-ya titrab".
Fil der, mikroba deganing
Judayam serviqormi?
Osmondaymi, tagimda —
Turgan shu yercha bormi?
Sayyoh filning ko'ziga
Mikroskopni tutadi.
Mikroba qilgan zarardan
Dardin ichga yutadi.
Yanchib, bosib yurardi
Har bir uchragan g'ovni.
Ne chora yengolmasa
Ko'zga ko'rinmas yovni?!

CHUMCHUQ VA QUMURSQLA

Holdan toyib bir chumchuq
Yotardi xas uyada.
Kelib qoldi qumursqa,
G'azabi ko'p ziyoda.
Jig'ildonin mo'ljallab
Jon-jahd bilan soldi chang.
Chumchuq der, hoy, hovliqma,
Avval aytgin muddaong.
— Esla, jig'ildoningda
Mening qancha donim bor.
Demak, sening bo'yningda
Qolgan halol nonim bor.
Chumchuq der, ho, notanti,
Shunga shuncha g'azabmi?
Arzimagan don uchun
Shirin jonga azobmi?
Sen ham allaqaylardan
Donni tortib kelarding.
Ekib o'rmay, dehqonning
Xirmonidan yularding.
Bilmaysanmi shuni ham,
Qani, menga qara-chi,
O'g'rini-chi har doim
Urrib kelgan qaroqchi.
O'zing to'g'ri bo'lmagach,
Aytib ko'r-chi, arzingni.
Jig'ildonga tegma, past,
Olib bo'psan qarzingni.

G'YBATCHILAR VA SEHRGARLAR

Qachonlardir
Bir zamon,
G'iybatchilar
Beomon,
Fildan pashsha
Yasagan.
Shu kasb bilan
Yashagan.
Pashshalar ko'p
Salmoqli,
Fillar qolgan
Sanoqli.
Nodon qilgan
Bir g'iybat,

Keltirgandir
Zo'r kulfat.
O'tsa hamki
Ko'p zamon,
Ahvol o'zgarmas
Hamon.
Sehrgarlar
Tirishib,
Dono ishga
Kirishib,
Ming pashshadan
Shuni bil,
Yasay olmas
Bitta fil!

FILNI KO'TARGAN CHUMCHUQ

Fil go'yoki
Bemajol,
Yurish unga
Ko'p malol.
Hushi kelmay,
Toliqib,
Esnoq bosar
Zerikib.
Xartumiga
Bir chumchuq
Qo'nib der:
Ustimga chiq.
Manzilingga
Tez, chaqqon

Yetkazaman
Shu zamon.
Qani, ketdik,
Olg'a bos!
Fil yo'l olar:
Lors-lors-lors.
Chumchuq kuylab
Boradi,
Fil shod yayrab
Boradi.
Yengil,
Borday qanoti,
Toshar kuchi,
G'ayrati.

QO'RQOQ OVCHI

Qo'sh og'izli ov miltig'in
Yelkasiga osib bir kun,
Tog' bag'riga, changalzorga
Ov qilgani chiqdi Erkin.
Tor yo'lakdan yurolmayin
Kiyimlarin yuldi tikan.
Endi boshqa kasb tanlayman —
Der, ovchilik qiyin ekan.
Ovdan quruq qaytar edi
Vahshiy "yo'lbars" uchrab qoldi.
Qo'rqqanidan ko'zin yumib
Cho'zilganicha yotib oldi.
Dag'-dag' titrab, esankirab.
Ko'tarolmay boshin yerdan
Tavakkalga miltig'ining
Qo'sh tepkisin bosdi birdan...
Sho'x bolalar o'yin qilib
Loydan yo'lbars yasagandi.
Tanasini beqasam rang
Qilib rosa bezagandi.
Qo'rqa-pisa o'z o'rnidan
Kech kirganda turar Erkin.
Holsizlanib, rangi o'chib
Uyga kirib keldi sekin.
— Tobing qochib qoldimi, ayt,
Onasi der:— Nima bo'ldi?
— Bir yo'lbarsga uchrab qolib
Qutulguncha rosa o'ldim.

FILNING QULOG'I NEGA OSILIB QOLGAN?

Bir vaqt filning qulog'i
Ochilib qolgan ekan.

Poylab eshitgan gapi
Doimo yolg'on ekan.
Kim qayerda gapirsa
Pisib eshitar ekan.
Gapga olam gap qo'shib
Tinmay shipshitar ekan.
Bu quloqning dastidan
Shunda ko'plar pand yegan.
Bu quloqni burashga
Ko'plar orzumand ekan.
Bu quloqni uzay deb,
Ko'p ekanu poylashgan.
Bu qulog'i qurmag'ur
Ko'p balandda joylashgan.
Doim uni qo'riqlab
Turar ekan xartumi.
Ortdan poylab kelganga
Bor ekan hushyor dumi.
Xullas, filning qulog'i
Ko'p paytlar tik turibdi.
Eshitmagan gapni ham
Eshitdim deb yuribdi.
Biron tirqish ko'rinsa,
Yo kovakni ko'rsa ham,
Qulog'in tutib darrov
Gap tinglarkan o'sha dam.
O'z inimmi deb o'ylab,
Bitta sichqon kiribdi.
Qulog'ining ichida
Maza qilib yuribdi.
Fil og'riqning zarbidan
Har tomon yuguribdi.
Goho yerga dumalab,
Goh turib bo'kiribdi.

Bekorchi gap tinglashdan
Majolsiz tolga ekan.
Filning qulog'i shunda
Osilib qolgan ekan.

HAKIM LAQQI

Qayda ko'rsang Hakimjon
Tiliga zo'r berardi.
Bopladimmi deganday
Xo'p kerilib yurardi...
Maza-matrasiz, chuchmal —
Gaplari edi chakki.
Hamma tanishlar uni
Der edi Hakim laqqi.
U o'ylardi bir kuni:
"Bo'lmasa hamki qo'li,
Har ishni qoyillatar
Nahang baliqning tili.
Istagan lahzada u
Tilini qimirlatib,
Har qanday baliqni ham
Og'ziga olar tortib.
Naq nahangning tiliday
Bo'lsaydi mening tilim.
Shunda yozish-chizishdan
Toliqmas edi qo'lim..."
Shu kabi xom xayollar
Unga xo'p yoqib ketdi.
Qaydandir kelib tilin
Bir ari chaqib ketdi.
Tili shishib, og'ziga
Sig'may qoldi shu zamon.
Shundan beri deydi u:
"Tilning uzuni yomon".

ZO'R OVCHI

(Hazi)

Yakshanbada ko'plashib
Tog' sayriga yo'l oldik.
O'ngirda bir ovchiga
To'satdan uchrab qoldik.
Dedik, bunda amaki
Ovlaysizmi burgutni.
U der, cho'qqiga chiqib,
Otib oldim bulutni.
Zamburug', qo'ziqorin
Terib, yedim pishirib.
Minib oldim bulutni
Rosa puflab, shishirib.
Tog' bag'riga yetganda
Siqib ichdim suvini.
So'ng rahmim kelib sekin
Qo'yib yubordim uni.
U osmonga termulib,
Der, kelinglar, panaga.
Meni deb, siz, do'stlarim
Qolmang aslo jalaga.
Bulut sho'rlik yetvolib
Onasiga chaqadi.
Ko'ryapsiz-ku, bolalar,
Hozir yomg'ir yog'adi.

AFSUS

Eshak dedi
Kurrachaga,
Peshonasi
G'urrachaga:
Kapalayver

Ko'knorini,
Yozar diling
Xumorini.
Oxurchaga
Imo qilib,

Ichgin dedi
Xursand bo'lib.
Kayf-safoni
Doim didlab,
Hech bo'lmasa,
Ko'rgin hidlab.
Nasihatin
Uch-to'rt karra
Bajaradi
Yuvosh kurra.
Ichib, hidlab,
Kapaladi,
Umrin og'u

Tataladi.
Tani teshik —
Yara bo'lib,
Yurar qashqa —
G'urra bo'lib.
Kundan-kunga
Nochor, badtar,
Holsizlanib
Tap-tap yotar...
Guldoy umri
Nobud, esiz.
Befoydadir
Endi afsus.

MIMIT

Senga juda rahmim
Keladi, Mimit.
Goh g'azabdan qahrim
Keladi, Mimit.

Jismingni hayotmi,
Kim ezib ketgan?
Haqiqiy ismingni
Hamma unutgan.

Yoshing o'n sakkizdan
Oshib ketsa ham,
Hatto o'n to'qqizga
Borib yetsa ham.

Tengdosh do'stlaringdan
Orqada qolib,
Qilmish ko'zlaringga
Qitmirlik solib,

Lol qilib romingga
Kichkintoylarni,
Tushirib domingga
Jujuqvoylarni.

O'rgatib burchakda
Pusib chekishga,
Qo'lga tushgan chog'da
Yolg'on to'qishga...

Bolalarga nega
Hidlatib benzin,
Hammaga tasqara
Qilasan yuzing.

Endi gumonsirar
Doim kattalar.
Aybni sendan ko'rar
Ona-otalar.

Deyishar, uqtirib
Har bir bolaga:
Kasofat yuqtirib,
Qolma baloga!

Senga mitti qalblar
Ishonchi so'ndi.
Ularga lof gaplar
Ketmaydi endi.

Hech narsani sezmay,
Puchgina bo'lib,
Ulg'aymasdan, o'smay,
Kichkina bo'lib,

O'tib borar vaqting,
Tengdoshsiz, do'stsiz.
Ochilarmi baxting
Bu holda, esiz!

Senga juda rahmim
Keladi, Mimit.
Goh g'azabdan qahrim
Keladi, Mimit.

QAYISHQOQLAR

Aravaga qo'shilgan
Otni ko'rganda Toychoq.
Oh, otam, deb ko'zidan
Yosh oqdi munchoq-munchoq.

Xayolida bir bola
Bu Otni kishnatardi.
Temirga kuch bag'ishlab,
Xalq uchun ishlatardi.

Qo'shga qo'shilgan ho'kiz
Zo'rg'a omoch tortardi.
Buzog'i, sho'rlik otam,
Deb hasratga botardi.

Rahmdil bola esa
Uni qo'yib yubordi...
Uyida temir ho'kiz
Ekin ekib yig'ardi.

Zulmga zo'r isyondir
Shafqat to'la farazlar,
Ezgu hayot kashf etar
Sofdil xayolparastlar.

QOCHIB QOLAYLIK

Etik kiygan Mushukning
Rasmini ko'rib Quyon:
Tepishmoqchi shekilli,
Der, bu sichqonlar bilan.

Mo'ylovi naq nayzaday,
Janjal sevgan oshnasi,
Tezroq qochib qolaylik,
Tegib ketmay poshnasi.

TINIM BILMAS SHAMOLVOY

Shamolvoy hech turmas tek,
Bir qadamday yeru ko'k.
Goh o'ngdan kelaverar,
Goh chapdan yelaverar.
Goh pildirar koptogi,
Goh qo'lida kitobi.
Charchash bilmas aslida,
Yilning har to'rt faslida.
Ha, ezgu tashvishi ko'p,
Doim uning ishi ko'p.
Tinim bilmay shoshadi,
Tog'u toshlar oshadi.
Boshlanganda Yangi yil
Maqsad bilan olar yo'l.
Qishda rosa chiniqib,
Sof havoda tiniqib
Baland yalang qirlardan,
Mislsiz adrlardan
Qor uchirib kezadi,
Kuchga to'lib esadi.
Oqqa belab bog'larni,
Qorga burkar tog'larni.

Bahorda qor ko'chsin, der,
Ekinzorni quchsin, der.
Ko'ksi orzuga to'lib,
Esadi iliq bo'lib.
Daraxtlar uyg'onsin, der,
Maysalar to'lg'onsin, der.
Turib doim ahdida,
Changlantirar vaqtida:
Bekor to'kilmasin gul,
Hosil doim bo'lsin mo'l,
Deb joni behalovat,
Ekinga hushyor har vaqt.
Osmonga bulut toshar,
Shamolvoy yelib shoshar.
Qamchi bosar do'l, selga,
Qoch der, ekinsiz cho'lga!
Kelganda mayin yomg'ir,
Der mehring yerga yog'dir!

Jazira issiq yozda
Bug'doy yetilar rosa.
Oltin boshoq cho'g'lanar.
Shabadada to'lg'onar.
Orzu toshar yurakda
Gullay boshlaydi paxta.
Qilishib rosa g'ayrat,
Qurt-qumursqa, hasharot
Ekinga qilar hujum.
Shamolvoy sezib shu zum
Esib, ekin oralar,
Hasharotlar yo'qolar.
Qurt-qumursqa dumalar.
O'z ishidan quvonar,
Qo'rqmas, hayiqmas aslo,
Uyg'oq kezadi rosa.
Tinib qolgan qo'llarni,

Uxlab yotgan yo'llarni,
Qitiqlab uyg'otar u.
Quvnashni o'rgatar u.
Daryo, dengiz — ummonga
Tog'dan baland osmonga,
Jimlik — sizga falokat,
Qiling deydi harakat.
Der kekxa chol-kampirga,
Rahmat aytib taqdirga,
Suyansangiz ham hassa,
Tinib-tinchimang aslo.

Aziz ota-onalar,
Kamol topsin bolalar,
Deb g'ayrat qiling har vaqt,
Uyg'oq yashash katta baxt!

Ey shamolvoy — jajjilar,
Aqli o'tkir — konchilar,
Ilm konin izlovchilar,
Fikrini tezlovchilar,
O'ynab-kulib — yaraqlang,
Kitoblarni varaqlang.
Bu bepoyon jahonni,
Dunyodagi insonni
Keltiring harakatga,
Sergak boqsin hayotga.
Hamma shamolday erkin
Yashasin ozod, durkun.

YURTPARVARLIK — MARDLIK ISHI

Urushni kim
O'ylab topgan.
Duch kelganni
Otgan, chopgan.

Ota-ona,
Bobolarni,
Qon qaqshatgan
Bolalarni.

Yolg'unchilar,
Tekinxo'rlar.
Yo'lto'saru
Mushtumzo'rlar.

Halol yashash
Yoqmaganlar,
Urushlarni
Yoqlaganlar.

Kimga agar
Kulib omad,
Tinch mehnatda
Topsa shuhurat.

Boyiganin
Ko'rolmasdan,
Fitnachilar
Doim qasddan

Uyushtirib
Turli tuhmat,
Qilishmagan
Zarra shafqat.

Aralashgach
Ishga shayton,
Ne yuraklar
Bo'lgan vayron.

Urushqoqqa
Qo'l bermasdan,
Asablarga
Yo'l bermasdan.

Tinch yashamoq
Ko'ngil hushi,
Yurtparvarlik
Mardlar ishi.

NOMI O'CHIB KETADI

Hamma dildan tinchlik istab,
Desa agar omonlik,
Zarracha ham xayoliga
Keltirmasa yomonlik.

Bir-ikkita buzg'unchilar
O'z boshiga yetadi.
Yer yuzida urushning
Nomi o'chib ketadi.

MINGOYOQNING XAYOLI

Bir kuni deng	Tanilardim
Mingoyoq,	Olamga.
Qilganmish	So'ng fikridan
Shunday xayol:	Uyalib,
Ming oyog'imga	Qolar xayolga
Shu choq	Tolib.
Kiyib olsam	Besh yuz bola
Ming paypoq,	Naq chaqmoq —
Yaraqlatib	Kiysin besh yuz
Ming etik,	Juft paypoq.
Yursam bardam	Hamda besh yuz juft
Va tetik.	Etik.
Oyog'imga	Ularga bo'lsin
Qarashib,	Tortiq...
Ko'plar qolardi	Menda ko'p bo'lsa
Shoshib.	Kiyim,
Har bir ko'rgan	Kiyib echishim
Odamga,	Qiyin.

XOTIRA

Mittigina kampirning
Bor edi juft echkisi.
Hovlisidan erta-kech
Kelar edi sut isi.
Aql bilan turmushin
Tebratardi ochig'i.
Jajjigina xumchada
Tayyor edi qatig'i.
Kelganida mehmonga
Yaqin urug'-aymog'i,
Shokosada suzilib

Turar edi qaymog'i.
Nevarayu chevare
Quv nab-yayrab yurishar.
Nordon-sho'rtak qurtlarni
Maza qilib so'rishar.
Kech kirmasdan taralar
G'ilmindining xush bo'yi.
Zavqqa to'lib yashardi
Mitti kampir shu ko'yi.
Mo'jaz uyning yonida
Kaftdek yeri bor edi.
Hosilining har yili
Fayzi, qo'ri bor edi.
Yoz faslida tut qoqib
Yashardi o'z holicha.
Hovlisiga ko'rk edi
O'rik, yong'oq, olucha.
Atrofida taralib
Turardi rayhon isi.
Uzilmasdi yil bo'yi
Murabbosini, shinnisi.
To'rttagina tovug'i
Tuxum berar beminnat.
Kampir doim kuymanib
Tinmay qilardi mehnat.
Hayotida bir umr
Intilish, umid edi.
Turmushida shu sabab
Barakayu qut edi.
Yashar edi ishlatib
Aql, farosat, miya —
Harakatin ichida
Edi jishtarbiya.
Bel og'rig'in bilmasdi

To'qsonga kirganda ham.
Kampir edi ko'p quvnoq,
Kampir edi ko'p bardam.
Ozodalik bobida
Buvilarning sarasi,
Sanalardi maktabning
Eng sevimli farroshi.
Bizlar edik kampirga
Nevarayu chevara,
Har bir o'g'il — Baxtixon,
Qizlar edi — Sevara.
Ketdi kampir hayotdan,
Unutmaymiz biz sira.
Qoldi undan manguga
Bir insoniy xotira.

SUMALAKTOSH

Har yilgiday bahor chog'i
Pishiray deb zo'r sumalak,
To tonggacha qozon kavlab
Kuymanamiz, jonlar halak.
Erta tongda buvim suzib,
Qo'shnilarga ulashadi.
Sumalak yeb, boshi ko'kda,
Kichkintoylar quvnashadi.
Sher qozondan olib deydi:
— Menga kerak sumalaktosh,
Baholarim "besh" qilib ber,
Eh, sehrli yumaloq tosh.
Maktabida so'rar shu kun
O'qituvchi o'tgan darsni.
Cho'ntagidan bosib turgan
Tosh eshitmas dilda arzni.

Xayolidan o'tkazar u,
Yana ishim bo'ldi chakki,
Nega buncha yopishasan,
Qasding bormi menda "ikki?"
Tanaffusda alam bilan
Toshni siltab otgan chog'da,
Sinf oynasi chil-chil bo'ldi,
Boshi gangib, qoldi dog'da.
Siniq oyna degan kabi,—
Achinaman ahvolingga,
Nahot halol mehnat qilish
Kelmas aslo xayolingga.
Jonsiz toshdan najot kutmay,
Yurmaysanmi sherday bo'lib.
Kim ham seni odam sanar
Yashamasang nurday bo'lib.
Shu payt o'zin g'o'rliciga
Ichdan ko'ngli buziladi,
Parchalangan shishalarga
Boqib bag'ri eziladi.
Va'da berar, derazajon,
Kechir, seni tuzataman,
O'zing guvoh bo'lg'in endi
Yalqovlikni tugataman.
Sumalaktosh sehriga hech
Ishonmayman hayotimni.
Peshonamdan terlar to'kib,
Yarataman omadimni.

O'Z NOMIDA

Hayronman, ko'plar nega
Paxtani oltin degan,—
Shu lattani oltin degan.

Pilla qurtin tilla deb,
Ipakka berishgan zeb.

Aytmay o'z ismin, otin:
Ko'mirni — qora oltin,
Bug'doyni — sara oltin,
Odamni — tilla odam,
Deb maqtashgan damba-dam.

Shu o'xshatishlar rostmi?
O'ylab qaralsa asli,
Odam oltindan pastmi?
Bug'doy — hayot emasmi?
Bir olam otashi bor,
Bag'rida quyoshi bor
Ko'mir oltinga xosmi?

Laganbardorlar kasbi
Maqtovni oshirishdir —
Aybingni toshirishdir.

Maqtovga tushgan narsa,
Maqtalib, nari borsa,
Bahosi pastlab battar,
O'z nomini yo'qotar.

Maqtovga tushgan odam,
Maqtovga uchgan odam
Bir kun haq so'zligini,
Unutar o'zligini.

Neki bo'lsa dunyoda
Qadr topib ziyoda,
Qolmay maqtov komida,
Atalsin o'z nomida.

QOROVUL

Qo'shni Oltmishboy bobo
Qurilishda qorovul.
Har qanday sharoitda
Xizmat sari olar yo'l.
O'g'irlik bo'lmasiga
Ko'zi aniq yetsa ham,
Miridan-sirigacha
Tekshirib chiqar har dam.
Atrof dim, havo og'ir,
Ko'ngli xijildir bu gal.
Oyog'i tortmay yurar,
Ishida borday chigal.
O'z o'rnidan siljigan
Taxta va simni ko'rib,
Yuragi ortga tortib —
Ketdi u xayol surib.
Ishni qabul qilganda
Narsalar edi tugal...
Endi boshliq oldida
Yaxshimi bo'lsa o'sal?
Xayolga berilar u.
Chatoq-ku, bu nimasi?
Uch-to'rt bola o'tganday
Bo'lgan edi chamasi.
Bir oz diqqati ortib
Nariroqqa yurar jim.
Yotardi singan taxta,
Sochilib yotardi sim.
Bolalar vijdoniga
Qilmoq uchun arzu hol,
Taxminlab kirib bordi
Sifga qorovul chol.

Narzi darozning sag'al
Qo'li tilingan edi.
Qing'ir ishi rangidan
Go'yo bilingan edi.
Chol so'zlar, o'tgan ishni
Zarra qilmasdan pesha.
"Avval har o'g'il-qizga
Zarur doim andisha.
Qurilishda gohida
U-bu narsa titilib,
Sezmay qolasan, gohi
Ketar nobud etilib.
O'yinqaroq bolalar
O'ylamay qilgan bu ish
Kimga foyda keltirar,
Kimga zarar, ayting, xo'sh?!
Beg'am zararkunanda
Qilmaydimi yoki or.
Isrofgarning aslida
O'g'ridan ne farqi bor?
Endi yotsam bo'lardi
Nafaqani tushirib.
Mehnat qilib topganim
Yeyman halol pishirib.
Qorovullik qilganman
Doim xalqning mulkiga.
Yuzim yorug', shu sabab
Qolganim yo'q kulgiga.
Hamma davlat boyligin
Ko'zday qilsa ehtiyot.
Balki qorovullikka
Qolmas edi ehtiyoj.
Odamlarga ishonmay,
Qo'riqlamay tosh, g'ishtni,

Birday yelga sovurib
O'tkazmasdim yoz, qishni".
Narzi daroz bir chetga
Egilib yig'lar edi.
Nomus ichin kemirib,
Qalbini tig'lar edi.

QUYOSH BOLA, OY BOLA

Boy bolayu, boy bola,
Quyosh bola, oy bola.
Poklardan ta'lim olar,
Sog'lardan ta'lim olar.

Yarashib ilmu hunar,
Iqboli yashnab kular.
Olgani olqish bo'lar,
Dilda ezgu ish bo'lar.
Eliga ko'z-qosh bo'lar,
O'n yoshida bosh bo'lar.
Niyati buyuk bo'lar,
Xalqiga suyuk bo'lar.

Muomalasi yo'q bola,
Dag'al, quruq, po'k bola.
Ishyoqmas, dovdirgina,
Chuchmalgina, g'o'rgina,

O'zin holiga boqmas,
Aybin gapirsang, yoqmas.
Bema'ni, bebosh bola,
Qirqida ham yosh bola.

Boy bolayu, boy bola,
Quyosh bola, oy bola,
Tengidan ustun bola,
Zehni tez — butun bola.

O'qir, yozar, o'y surar,
Yuragiga bo'ysunar
Kundan-kunga boy bo'lar.
Topgani chiroy bo'lar.

Boy bolayu, boy bola,
Quyosh bola, oy bola.

TIPRATIKON

Hovlisiga Karimjon
Tipratikon keltirdi.
To'yganicha sut va suv,
Turli-tuman o't berdi.
Ammo kunlar o'tsa ham
O'rganmadi u hamon.
Karim kelsa yoniga,
Koptok bo'lar shu zamon.
U ko'p xunob bo'ladi,
Nega quvnab yurmas deb.
Yovvoyi-da, baribir
Qochib ketar, turmas deb.
Charchab kelib hovlida
Bir kun uxlab qolgandi.
Allaqanday tovushdan
Juda qo'rqib uyg'ondi.
Ko'rsa, yonginasida
Ilon zahrin sochardi.
Tipratikon ayamay
Nayzalarin sanchardi.
O'z-o'ziga der Karim,
Do'st orttirgin sen har dam.
Yarar og'ir kuningga
Hatto "yomon" do'sting ham.

KURK TOVUQ VA BABAQ XO'ROZ

Qo'shnimizning tovug'i
Kurk bo'lgan edi.
Tuxum bosish unga zap
Ko'rk bo'lgan edi.
Orzu qamrab borlig'in
Tun-kechalari,
Xayolida bo'lajak
Ko'p jo'jalari.
Tez orada qiziq hol
Ro'y bera boshlar,
Tuxum yorgan "chala"lar
Ko'nglini g'ashlar.
Hayron edi bu, mitti
Bolajonlarga,
Qanday ovqat yedirsa
Poloponlarga,
Chora izlab tan-joni
Qiy-nalar battar.
Tuxumlardan jo'jalar
Chiqishar qator.
Quvonchidan tovuqxon
Yayrab qo-qolar:
"Qanotimni to'ldirgan
Bola-chaqalar"...
Beshta tuxum ochilmay,
Turar tosh bo'lib,
Tovuq bosib yotardi
Dili g'ash bo'lib.
Bu hol tashvishga solib
Ona kurkani,
Tovuqning ahvoliga
Achishib joni,

Der: besh tuxum aslida
Tegishli bizga,
Ochib beray, mayliga
Jo'jasi sizga.
Jahli toshib tovuqxon,
Ko'tarib janjal,
Kurkaning munchog'iga
Soladi changal.
Tumshuq, tirnoq tig'idan
Qutular qochib.
Tovuq yotar tuxumni
Qaytadan bosib...
Poloponlar kun o'tib,
O'sib-ulg'ayib,
Pir-r etib, ko'kka uchib
Bo'lar tez g'oyib.
Tovuqxon umr bo'yi
Ochib ko'p bola,
Bundayini hayotda
Ko'rmagan aslo.
Boqsa, ko'p poloponi
Qisqa nafasda,
Miltirab turar edi
To'r sim qafasda.
Tovuq jonin hovuchlab,
Dod sola boshlar,
Xirsdan babaq xo'rozga
Arz qila boshlar:
— Ota bo'lmay o'la qol,
Parvoyifalak!
Bolamiz uchib ketdi...
Qafasda — halak!..
Qizishib bo'ynin cho'zib
Babaq qo'-qo'lar,

Tovuqni jahl bilan
Timar, cho'qilar:
Umring bo'yi yeysan
Endi dakkini,
Esi past, kimdan so'rab
Ochding kakkuni...
Hammasiga yolg'iz o'zing
Aybdorsan xolos.
Mening xo'rozlarimga
Yurt qilar havas!

SHUM HO'KIZ

(Yan Bjexvadan)

Maysazorda g'ing'illar edi
qo'ng'iz.
Naq oftobda toblanardi
bir ho'kiz.

G'ing'illardi, g'ing'illar edi
qo'ng'iz.
Qimirlamay yotar edi
bir ho'kiz.
So'ng so'rar u: ayting,
jonim qo'ng'izvoy,
G'ing'illashdan foyda bordir
hoynahoy?
Qo'ng'iz iliq javob berar
ho'kizga.
Men bekorga chalmayman-ku
sibizg'a.
G'ing'illashim sabab,
mana, hayotda

Yashayapman farog'atda,
rohatda!

— E, g'ing'illash emas
ekan-da tekin.

— Albatta-da, do'stim ho'kiz,—
der sekin.

Butun atrof:
dala, o'rmon — yaproqlar,
maysa, osmon.

Yo'l — yo'laklar, o'tloqlar

Bir so'z bilan aytsam,
tengsiz keng jahon

Menikidir g'ing'illashim
tufayli,

Bilgandirsan endi
meni og'ayni!

Ho'kiz o'ylar:

"Buni aytar yashash deb!"

Uyga qaytgach

Yarim tunda "mo""rar xo'p.

Shovqin tutib ketar

yaqin-yiroqni.

Changallashib chopar

hamma yurakni.

— Ovozingni o'chir, uyat emasmi,

Ayt-chi, ho'kiz, ozdingmi yo aqldan?

— Men nimadan uyalardim, tirishib —

Qo'ng'iz kabi g'ing'illayman chin dildan.

Odamlar der: yo'q, azizim,

ko'tar qo'sh,

Qani, olg'a, bir chiranib

tortgin, xo'sh.

Bo'kirishdan hech foyda yo'q,
jon ho'kiz,
Bilib qo'ygin,
Sendan chiqmaydi qo'ng'iz!

TIPRATIKON HAQIDA ERTAK

(V. Xotomskoydan)

O'rmonda tipratikon
Ochibdi bitta do'kon.
Eshigida peshtaxta,
Unda yozilgan: "Cho'tka".
Ko'rgazmada rang-barang.
Cho'tkalar turar, qarang.
Bordir istalgan turi,
Cho'tkalarining eng zo'ri.
Tish cho'tka, telpak cho'tka,
Etigu ko'ylak cho'tka,
Mo'ylov cho'tka, bosh cho'tka
Ham kiprigu qosh cho'tka.
Erkak-ayolga birday —
Cho'tkalar turishar shay.
Hammaga ro'zg'or uchun
Cho'tkalar zarur har kun.
Shu sababdan ham juda
Savdo-sotiq avjida.
Ko'zlari alang-jalang,
Foydadan mudir garang.
Ish oldi deb o'ngiga
Tish cho'tkaning o'rniga
(Og'ib boshi-kallasi)
O'rab sotar ammasin.
Ko'ylak cho'tka, deb o'ylab,
Qo'rgan xotinin pullab.

Hech bir narsani sezmas,
U pul sanash bilan mast.
Tirnoq cho'tka deb chaqqon,
Sevgan bolasin sotgan.
Kimdir o'g'lini shu on
Olib ketgach do'kondan
Debdi, buncha sen beg'am,
Aqling bormi, muttaham!
Ayt, sotayapsan kimni?..
Sezgach u bo'lib jinni
G'aflatga botib qopti,
Bir umr yotib qopti...
Ammoki shundan buyon
Hammaga bu sir ayon!
Tipratikon-la har choq
Yuvishar idish-tovoq.

OZODAPESHA PASHSHA

(Yan Bjexvadan)

Yashar edi bir pashsha,
Doim ozodapesha.
Yakshanbada ko'milib,
Qulupnay murabboga,
Yotar edi cho'milib.
Dushanba — oromida
Suzardi rohat qilib,
Zo'r gilos qiyomida.
Seshanba kuni esa,
Pomidor sharbatida
Yuvinish edi maza.
Chorshanba — ming'ir-ming'ir
Kuylab limonning taxir,
Nordon suviga sho'ng'ir.

Payshanba — sekin yotib,
Yo kiselda suzadi,
Yoki saqichga botib...
Juma kuni albatta
Suzar sutda yo qatiq
Yo bo'lmasa kompotda.
Bo'yalib siyoh rangga,
Shanba kuni, der afsus,
Charchab toldim, attang-a!
Tinmay cho'mildim, ammo
Toza bo'lmadim aslo.

O'TGAN GAP

Quldorlik davrida
Bo'lib o'tgan bu.
Boshqa davrlarga
Kelib yetgan bu.
Chol bilan kampirning
Yolg'iz farzandi.
Milsiz havasga
Bo'lgandi bandi.
Ko'zidan shashqator
Oqardi yoshi,
Xomush o'tirardi
Egilib boshi.
"Ko'z yoshing ko'rguncha,
Qo'zim,— der ota,—
Roziman, ko'zginam
Teshilsa hatto.
Nima u yig'latgan,
Eggan boshingni?
Sababin ayt, o'g'lim,
Art, ko'z yoshingni".

O'g'il der: "Ot minar
Yigit shunqori,
Mening haligacha
Yo'qdir tulporim.
Otim bo'lsa edi,
Minib chopardim,
Qachonlar baxtimni
Izlab topardim..."
Otaning bo'g'ini
Bo'shashib ketdi.
Yuragiga olov
Tutashib ketdi:
"Toqatim yo'q senga
Sanchilsa nina.
Erta bozor borgin,
Baxtingni sina..."
Ota o'z bo'yniga
Arqonni soldi,
Qullar bozoriga
O'g'il yo'l oldi.
Otasini sotib
Qaytdi ot minib.
Shunda ham ko'z yoshi
Qolmadi tinib.
Ona der: "Ko'zingning
Yoshiga boqib
Turguncha, ko'zginam
Tushmasmi oqib?!
Nima u yig'latgan,
Eggan boshingni,
Sababin ayt, o'g'lim,
Art, ko'z yoshingni!"
"Boshqalarday baxtli
Kunim yo'q mening,

Kiyay desam, zarbof
To'nim yo'q mening".
Ona o'z qo'liga
Kishanni soldi.
Qullar bozoriga
O'g'il yo'l oldi.
Onasini sotib
Kiydi zarbof to'n
Va dedi: "Bizga ham
Tug'ar ekan kun..."
Odamlar qilmishin
Qolishgach sezib,
Do'stlari ham tezda
Ketishdi bezib.
Birov la'natladi,
Birov otdi tosh.
U qochdi, isnodga
Berolmasdan dosh.
Otliqlar ichiga
Urdi o'zini.
Noiloj niqoblab
Oldi yuzini.
Quldorlik davrida
Bo'lib o'tgan bu.
Boshqa davrlarga
Kelib yetgan bu.
Oti ham qarigan,
To'ni ham to'zib,
U hamon bezovta
Yurganmish kezib.
Ot mingan, to'n kiygan
Odamlar aro,
Tanirsiz, yo'qmikan
U baxti qaro...

GAP UQMAS QULOQ

Tushidami, o'ngida —
O'ylar xayolga tolib,
Shokarimning qulog'i
Qolgan emish yo'qolib.
Xafalikdan hech narsa
Ko'rinmaydi ko'ziga.
Kim agar topgan bo'lsa
Qaytib bersin o'ziga.
Qulog'imni olgan deb,
Har kimdan qilib gumon.
Xo'p so'rab-surishtirib,
Yugurar u to'rt tomon.
Hayvonot bog'idagi
Maymunni ko'ra solib,
Pista tashlab, qulog'in —
Qo'ysam der emish olib.
Maymunvoy qulog'ini
Unga ko'z-ko'z qilarmish.
Masxaralab, quloqsiz
Bola deya kularmish.
Quyvon ham qulog'ini
Tik qilib turgan emish.
Tulki, qunduz qulog'in
Ding qilib turgan emish.
Yo'lbars, Sher qulog'i
Ekan juda ham sezgir.
Eshitishda hammasi
Biri-biridan tezigir.
Nachora, Shokarimning
Qulog'i bitib qolgan,
Armon qilar qulog'im —
Yo'qolib-yitib qolgan.
Cho'kib yotgan tuyaning

Yoniga borib showvoz
O'ylabdi, bu ajoyib
Quloq ekan menga mos.
Tuyaning qulog'iga
Qo'lin cho'zgani zamon
U bo'kirib, buribdi
Qulog'in ko'kka tomon.
Tuya arzin eshitib,
Yetib kelib egasi
Shokarimni ko'rib der:
Bu qilig'ing nimasi?!
U der, quloqsiz qolib
Bo'ldim rosa ovora.
Yordam bering, ko'rganlar
Qilishmoqda masxara.
Amaki Shokarimga
Dildan yaxshilik ko'zlab,
Qulog'ining yo'qolish
Sababin berar so'zlab:
Ehtimol qulog'ingni
Darsga tikmagansan.
Ota-onang, muallim
So'zini uqmagansan.
Kimki foydali gapga
Agar solmasa quloq.
Bilginki, bundaylarning
O'zida ayb, gunoh.
Gap uqmasning qulog'in
Cho'zganda og'rir sanchib,
Egasidan qochadi
Bunday quloqlar ranjib...
Kimdir shu payt chaqirar...
(Tanishmi, do'sti edi.)
Shokarim tezlik bilan
Mana men, labbay dedi.

Ushlab ko'rsa qulog'i
Joyida turgan ekan.
U gap uqmas quloqni
Tushida ko'rgan ekan.

TANBALLAR OROLI

Dunyo xaritasida
Bo'lgan ekan bir orol.
Qushlar unda betashvish,
Yashar ekan bermalol.
Bag'ri mangu chamanzor,
Yashnagan bahor ekan.
Qish, kuz nimadir, bilmay
Ochilib yashnar ekan.
Orol ta'rifi qushlar —
Sozida takror bo'lib,
Yashnab borar kundan-kun
Tengsiz chiroyga to'lib.
Qushlar dunyoni kezib
Uchratmapti bunday joy.
Manzarasi beqiyos
Meva-cheva, donga boy...
Uzoq yurtga, yuksakka
Parvoz qilish ko'p og'ir.
Qushlar depti: Safarda
Ezildi yurak-bag'ir.
Shunday go'zal orolda
Yashayapmiz, nima kam?
Yer qolib, ko'kda doim
Nega biz chekamiz g'am?
Qushlar shartga muvofiq
Shalpaytirib qanotin.
Yeb-ichibdi, sudralib
O'tkazibdi hayotin.

Tanbal, ishga yaroqsiz
Bo'lib qolmish davr o'tib.
Uchishni ham shu zayl
Qo'yibdilar unutib.
Qushlar juda kech turib,
Juda erta tunabdi.
Orolning ham boyligi,
Ham chiroyi tugabdi.
Kunlar o'tib qushchalar
Bo'lishibdi donga zor.
Uchay desa ucholmas,
Atrofida suvlik bor...
Hech narsaga yaroqsiz
Bo'lib qolgan jon-tani.
Xaritadan yo'qolmish
Tanballarning Vatani...

SARDOR AFSONASI

Balki bu bir bo'lgan gapdir,
Balki bu bir afsona.
Yo lofchilar aytgan lofdir,
Yo to'qilgan hangoma.
Men o'zimcha bu olamning
Sirlarini sharhlayman,
Deyolmayman, lek, odamning
Kimligini farqlayman.
Bu dunyoda kim bilimga,
Kim kuchiga ishonar.
Hiyla, makr yoqar kimga,
Kim puch shuhrat qozonar...
Jahongirning bo'lgan ekan
Bir sevimli sardori.
Teng kelolmas man-man degan
Yer yuzining g'addori.

U kuchiga bo'lib mag'rur,
Parvo qilmay aqlga,
Manmanlikka beribdi zo'r,
Mayl etibdi jahлга.
Inson zotin nomardligi
Oshganda-ku bir balo.
Ammo vahshiy bedardligi —
Boshga bitgan ajdaho.
Mazlumlarga sardor faqat
O'tkazarkan zulmini.
Hamma undan chekib faryod,
Tilarkan o'limini.
Har safardan lashkar bilan
Qaytar ekan qon kechib.
Zahar sochar misli ilon,
Umr ko'rar qon ichib.
Jahongir ham, xizmatini
Ado etgan sardorga,
Debdi bir kun: Min otingni,
Shaylan yana safarga!
Men ham senga himmat qilib,
Yeru davlat bergayman.
Zo'rligingni hurmat qilib,
Doim maqtab yurgayman.
Minib olgin hozir, sardor,
Sen ishongan otingga,
Qanot bog'lab uch shiddatkor,
Ot qamchila oldinga.
Otda qancha uzoq borsang,
Baxting shuncha kulgusi.
Yer yuzini tamom olsang,
Yarmi senga bo'lgusi.
Sardor otga qamchi bosdi,
Oti shamolday uchdi.

Xayolida yer ust-osti,
Boylik ketidan tushdi.
Kunduz chopdi, kecha chopdi,
Chopdi sardor qurmag'ur.
Badanidan terlar oqdi,
Yo'l azobi ko'p og'ir.
Ot jonivor holdan toyib
Qumloqlarga yetgan on,
Gurs yiqildi va munkib,
Shu zahoti berdi jon.
Sardor esa otni tashlab,
Piyodalab yugurar.
Atrofida dilni g'ashlab,
Qum quyuni quturar.
U sho'rlikning ikki ko'zi
Qumga to'ldi beshafqat.
Yuragidan chiqmay so'zi,
Ingranar edi faqat.
Tanasida qolmay mador,
Sudralar u qumloqda,
Ammo boylik hissi yonar
Hirs qurboni — yurakda.
Yana ko'proq yer olsam deb,
Ichin tinab yotdi u.
Hozir olgan yerim kam deb,
Qamchisini otdi u.
Ro'parada qamchi turar,
Qum bag'rida kekkayib.
Endi undan kim hol so'rar,
Dunyo ishi g'aroyib...
Qamchisiga yetolmasdan
Yer siypalab toldi u.
So'ng boshini ko'tarmasdan,
Qumni tishlab qoldi u.

RAHMIDIL BOLALAR

Uy yonida bitta it
Bolaladi qish chog'i.
Kuchukchalar g'ingshiydi
Aslo tinmasdan jag'i.
Jajjilarga to'rt-besh kun
Bo'ldi ermak, tomosha.
Asrash uchun sovuqdan
Chora izlashdi rosa.
Atrofida parvona
O'zlarini unutib,
Sezmay qolar tanlardan
Sovuq ketganin o'tib.
Mitti itlar holiga
Ich-ichidan achinib,
Onasining daragi
Yo'qligidan g'ijinib,
Kuchuklarning har birin
Uyga olib kirishar.
Ota-ona: "Bu ne gap
Deya tergab, urishar.
Yashasaydik hovlida
Asrash oson bo'lardi.
Bo'sag'ada doim u
Sodiq posbon bo'lardi.
Bir kamimiz, it bilan
Qo'shilishib yotishmi?
Uyda havo buzilib,
Sassiq hidga botishmi?"
Ega chiqmay bittasi
Qolgan edi dalada.
Tinchlik bermas taqdiri
Uning har bir bolaga.
Yotishadi bezovta

To'shagida to'lg'onib.
Noxush tushlar ko'rishib
Ketishadi uyg'onib.
Ertalabdan chopishar
Sut, saryog', non olib.
It mo'ltirar, bolalar
Mehrlarin tan olib.
G'azablanar bir ona
Toshih yurakda dardi:
"Norasta it ahvoli
Bag'rim ezib yubordi.
Do'mboqqina kuchukni
Tashlab ketgan onasi,
Urmay qolmas hayvonga
Kasofati-qorasi..."
Ming azobda jaji it
Ko'zi necha yoshlandi.
Yaxshiyamki, baxtiga
Iliq bahor boshlandi.
Eshitilib qoladi
Hamon nolih hurishi.
Rahm uyg'otar yurakda
Uning daydib yurishi.

SIRLI XUMLAR

Tuproq hamon sir saqlar.
Kun botaru tong otar,
Bir xumchanning ichida
Devlar yashirinib yotar.

G'orlar hamon sir saqlar:
Sirli o'ra ichida —
Sopol, naqshin xumchada
Jinlar bazmi avjida.

O'sha dahshatli xumni
Qaroqchilar izlashar.
O'g'rilar topolmay
Qora tunda bo'zlashar.

Ayting nima bo'ladi
Devlar chiqsa ochiqqa?
Ayting nima bo'ladi
Jinlar chiqsa ochiqqa?

Buni oson hal qilar
Kitob o'qigan bola,
Xumdagi oltinlarni
Bir kuni topib olar.

Bu bolaning ilmidan
Jin, devlar qochib ketar.
Ona xalqning boshiga
Tillalar sohib ketar.

